

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

SOCIÁLNÍ PRÁCE

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SPOLUFINANCOVÁNO EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Oblasti vzdělávání v Národním kvalifikačním rámci terciárního vzdělávání

Oblastí vzdělávání se rozumí ucelený a vzájemně související úsek terciárního vzdělávání, v jehož rámci vznikají a uskutečňují se studijní programy. Oblast vzdělávání přitom není pouhým souhrnem v současnosti uskutečňovaných studijních programů s určitým společným jádrem, ale spíše prostorem, který by měl umožnit flexibilní vývoj studijních programů v budoucnu (integrace a další přeměny existujících programů a vznik programů nových).

Oblast vzdělávání je vymezena především deskriptory popisujícími výstupy z učení, které standardizovanou formou vyjadřují cíle vzdělávání a rovněž odrážejí společný teoretický metodologický, případně také filozofický a hodnotový základ dané oblasti vzdělávání.

Obecný popis oblasti vzdělávání zahrnuje zejména:

- jednoduchý a výstižný název oblasti vzdělávání;
- stručný popis historie, povahy a tematického rozsahu oblasti vzdělávání;
- poslání oblasti vzdělávání (co je předmětem a cílem poznávání v dané oblasti);
- uvedení páteřních oborů, které jsou jako akademické disciplíny pro danou oblast vzdělávání charakteristické a určující;
- vymezení cílů vzdělávání v dané oblasti;
- rámcový profil absolventů v dané oblasti vzdělávání s uvedením charakteristických profesí, zejména pak profesí regulovaných, které jsou relevantní;
- vztahy k ostatním oblastem vzdělávání (vč. mezních oborů).

Deskriptory oblastí vzdělávání převádějí volněji formulované popisy oblastí vzdělávání do kategorie očekávaných výstupů z učení – znalostí, dovedností a dalších způsobilostí (kompetencí) absolventů, a to v souladu s národními deskriptory kvalifikačního rámce.

Zaměřují se přitom na:

- **odborné znalosti** (konkretizace faktických i teoretických znalostí a stupně porozumění typického absolventa páteřního oboru),
- **odborné dovednosti** (konkretizace výzkumných, uměleckých nebo jiných praktických postupů uplatňujících odborné znalosti dané úrovně).

Pokud jde o obecné způsobilosti, tato kategorie vyjadřuje především kontext, v němž se od absolventa očekává, že bude odborné znalosti a odborné dovednosti uplatňovat, a míru samostatnosti a odpovědnosti, s jakou tak bude činit. Obecné způsobilosti jsou obecně popsány národními deskriptory jako společné napříč všemi oblastmi vzdělávání, a deskriptory oblastí vzdělávání proto tento typ výstupů z učení v zásadě nespecifikují.

Závaznost oblastí vzdělávání

Je přirozené, že existující oblasti vzdělávání zahrnují širokou a proměnlivou škálu oborů s různou mírou akademického nebo naopak profesního zaměření, z nichž některé se nacházejí na pomezí dalších oblastí vzdělávání. Účelem formulace deskriptorů oblastí vzdělávání proto zjevně nemůže být stanovení minimálního standardu platného pro všechny obory v dané oblasti vzdělávání, ani stanovení akademicky optimálního profilu absolventa. **Deskriptory oblastí vzdělávání se budou vztahovat k typickému absolventu páteřního oboru oblasti vzdělávání a budou vyváženě brát v úvahu akademický i profesní účel vzdělávání.** V tom se liší od národních deskriptorů, které představují minimální standard, tedy charakterizují odborné znalosti, odborné dovednosti a obecné způsobilosti, které musí absolvent prokazovat při absolvování daného stupně vzdělání.

SOCIÁLNÍ PRÁCE

STRUČNÝ POPIS HISTORIE, POVAHY A TEMATICKÉHO ROZSAHU

Pojem sociální práce je víceznačný. Zpravidla se rozlišují pojetí sociální práce jako (1) praktický výkon činností – konkrétní sociální intervence, (2) sociální práce jako profese – kvalifikační předpoklady k výkonu profese, etický kodex profese, (3) sociální práce jako vědní obor – vlastní teoretická báze, věda, výzkum, (4) sociální práce jako oblast vzdělávání – akademická disciplína, studijní obor.

Zatímco počátky sociální práce ve smyslu konkrétního výkonu činností (pomoci) lze datovat do období starověkého Egypta, první školy sociální práce jako vzdělávací instituce vznikaly až začátkem 20. století v Evropě. Vývoj vzdělávání v sociální práci má jiný charakter v zemích, kde probíhá kontinuálně, a jiný v ČR, kde jej zásadním způsobem poznamenalo cílené zrušení vysokoškolského vzdělávání v sociální práci v 50. letech minulého století. Sociální práce se stala nežádoucí disciplínou; v souladu s dobovou ideologií se mělo za to, že všechny sociální problémy od chudoby a nezaměstnanosti přes prostituci, kriminalitu a násilí jsou dočasné a zmizí, jakmile zmizí třídní rozdíly. Období následujících čtyřiceti let pak pozastavilo systematický vývoj sociální práce a tím i její profesionalizaci.

Sociální práce jako praktická činnost se však částečně realizovala i nadále, neboť násilí, kriminalita, zanedbání péče apod. nezmizely. Specificky se pak vyvíjela sociální práce v oblasti práce s lidmi s duševním onemocněním. Do určité míry pokračovala i realizace sociálně vědních výzkumů, které však prováděli absolventi jiných oborů, zejména psychologie, sociologie nebo pedagogiky. Řada pracovníků byla funkčně zařazena do pozic sociálních pracovníků, často však neměli odpovídající vzdělání a až na výjimky byla jejich činnost v zásadě administrativního rázu.

Po roce 1989 se výuka a výzkum v sociální práci vrací zpět na univerzity. Období první poloviny 90. let bylo přerušeno kontinuitou systematického vysokoškolského vzdělávání citelně poznamenáno a vyznačovalo se mj. překotným a živelným rozvojem studijních oborů zaměřených na sociální práci, akreditovaných pod různorodými studijními programy. Tyto programy zpravidla korespondovaly s bází fakulty či jiného vysokoškolského pracoviště zpočátku jako zajímavý doplněk k jejich již vybudovanému základnímu programu. Tak se nabízelo studium sociální práce v kombinaci s psychologií, sociologií, pedagogikou, ekonomii, právem, zdravotnictvím, teologií. Takové „doplňkové“ studium mělo různou kvalitu. Vedle toho ojediněle vznikala i jednooborová studia sociální práce s poměrně dobrou úrovní. Na počátku 90. let tak vedle sebe existovaly sociální a rodinné školy (sekundární studium), sociálněprávní akademie, popřípadě jiné vzdělávací instituty (postsekundární studium), katedry sociální práce a jiné katedry, například sociální pedagogiky nebo sociálního lékařství (terciární studium), které nabízely částečnou nebo úplnou výuku sociální práce. Tato situace však nebyla z dlouhodobého hlediska udržitelná.

Významnou událostí pro konsolidaci vzdělávání v sociální práci v ČR bylo mj. založení profesní Asociace vzdělavatelů v sociální práci v roce 1994 (ASVSP), jejímž cílem je zvyšování odborné kvality vzdělávání v sociální práci v ČR. Již v roce 1992 byl v ČR ve spolupráci českých a zahraničních odborníků formulován minimální standard vzdělávání v sociální práci, který se průběžně vyvíjí v souladu s rozvojem vědní základny a praxe sociální

práce.¹ Minimální standard se později stal základem pro formulaci specifických požadavků Akreditační komise v rámci Kritérií posuzování žádostí o akreditaci (o prodloužení akreditace) bakalářských a magisterských oborů sociální práce.²

Současný stav oblasti vzdělávání

Oblast vzdělávání Sociální práce má výrazně mezioborový charakter. Úkol sociální práce je však jasně vymezitelný: je jím snaha řešit na profesionální úrovni problémy lidí v obtížných životních situacích. Klienty sociální práce jsou lidé bez přístřeší, lidé se zdravotním postižením, týrané ženy, muži či děti, nezaměstnaní, uprchlíci, lidé závislí na návykových látkách nebo lidé tzv. společensky nepřizpůsobení atd. Obtížné životní situace jsou v sociální práci vždy pojímány v kontextu konkrétní sociální reality. Specifickým znakem je, že institucionální výkon sociální práce je zpravidla realizován ve vazbě na politické uspořádání, čímž se sociální práce výrazně odlišuje od jiných tzv. pomáhajících profesí.

Historické dědictví z doby, kdy byla sociální práce vnímána jednostranně jako „sociální dávky, případně odeírání dětí sociálkou“, kde vysokoškolské vzdělání „není relevantní“, se do jisté míry i nadále promítá ve vnímání laickou veřejností. Vědomí vysoce kvalifikované odborné profese sociálního pracovníka prostupuje společností v ČR pozvolna. Přispívá k tomu i vznik dvou právních norem, které terciární vzdělávání v sociální práci věcně uzakonnují a zdůrazňují jeho závažnost. První z nich je zákon o uznávání odborné kvalifikace z roku 2004³ a pozice sociálního pracovníka na evropském trhu práce (regulovaná profese), druhou normou je zákon o sociálních službách z roku 2006, který částečně upravuje kvalifikační předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka.⁴

Přes nesporně pozitivní celkový vývoj se v oblasti vzdělávání v sociální práci i nadále odráží historicky podmíněná zátěž nedostatku kvalifikovaných vzdělavatelů s primárním vysokoškolským vzděláním v sociální práci. Nároky na vzdělavatele sociální práce jsou utvářeny skutečností, že sociální práce jako studijní obor vyžaduje velmi těsné a časově i odborně náročné propojení teoretické výuky a praktické činnosti. Početní stav vzdělavatelů, kdy vysokoškolský pedagog sociální práce fundovaně disponuje teoretickým základem a současně potřebnou profesní zkušeností z terénní praxe sociální práce, není dosud uspokojivý.

Současný obsah vysokoškolského studia sociální práce je i nadále do značné míry formován tím, že vzniká na jiných oborově zaměřených pracovištích s primární orientací na sociologii, pedagogiku, teologii atd. V současné době existuje značná diverzita vysokoškolských studijních oborů akreditovaných pod nesourodnými vzdělávacími oblastmi, jako jsou zejména: sociální vědy (kmenový kód 67), filozofie, teologie (kód 61), zdravotnictví, farmaceutické vědy a nauky (53), pedagogika, učitelství a sociální péče (75), obory z oblasti psychologie

¹ Aktualizovaná verze minimálního standardu ASVSP je dostupná na <http://www.asvsp.org/standardy.php> (cit. 2010-12-30) Standard je v současné době závazný pouze pro ty vzdělávací subjekty, které jsou členy ASVSP.

² Viz <http://www.msmt.cz/vzdelavani/specificke-pozadavky-pro-akreditaci-oboru-z-oblasti-socialni-prace> (cit. 2010-12-30)

³ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů

⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Vzdělávání v sociální práci je upraveno v §1, odst. 2 a §110, nicméně jedná se o odbornou způsobilost pro oblast činnosti především a zejména v sociálních službách nebo podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních. **Sociální práce** jako vědní a studijní obor a jako praktická činnost zahrnuje však **širší spektrum služeb sociální práce nad rámec zákona o sociálních službách.**

(77) nebo tělesná kultura, tělovýchova a sport (74). V oblasti středního a vyššího odborného školství jsou obory nebo části oboru sociální práce rovněž vyučovány na různých typech škol. Do jisté míry je tato situace znázorněním faktu, že sociální práce je přes existenci své vlastní teoretické a metodologické základny multidisciplinárním oborem s flexibilním přesahem do různorodých oblastí praxe. Zčásti je však tento stav možno chápat i jako výraz aktuálního stavu koherence systému vzdělávání v sociální práci s dopadem na různou kvalitu a kvalifikační úroveň absolventů těchto oborů.

Komplikací při vymezení oblasti vzdělávání je zvyková záměna obsahů pojmů „sociální práce“ a „sociální péče“, případně „sociální služby“, mezi něž však nelze klást rovnítko, stejně jako záměna obsahu pojmů „sociální služby“ a „služby sociální práce“. Nedostatečná znalost rozdílů obsahu těchto pojmů vede k obtížím v komunikaci subjektů jak v samotné oblasti vzdělávání, tak také na trhu práce.

Povaha oblasti vzdělávání

Sociální práce je ve všech rovinách pojetí (viz II.) zaměřena primárně na člověka ve smyslu podpory / pomoci při řešení obtížných životních situací jednotlivců a skupin na mikro-, mezo-, makroúrovni. Má výrazně multidisciplinární povahu, přičemž disponuje vlastní teoretickou a metodologickou základnou. Podstatným rysem sociální práce je její definování jako profese založené na principu lidských práv a sociální spravedlnosti, klíčovým aspektem vzdělávání je proto důraz na etické principy a hodnotový systém včetně ochrany lidských práv. Zásadní je v tomto kontextu požadavek propojení s odbornou praxí během studia včetně supervize.

Tematický rozsah oblasti vzdělávání

Oblast vzdělávání aktuálně zahrnuje 12 základních tematických celků (viz Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVSP)⁵, které jsou na příslušných stupních vzdělávání dále prohlubovány, rozvíjeny a rozšiřovány. Jedná se o oblasti: filozofie a etika, sociologie, psychologie, teorie a metody sociální práce, odborná praxe, supervize odborné praxe, metody a techniky sociálně vědního výzkumu, právo, sociální politika, sociální patologie, etnické a menšinové skupiny, zdraví a nemoc. Blíže viz část V. - okruhy vzdělávání.

POSLÁNÍ

Předmět poznávání v oblasti vzdělávání:

- problémové situace v oblasti sociálního fungování člověka (jednotlivců a skupin),
- způsoby jejich řešení na mikro-, mezo-, makro úrovni.

Cíl poznávání v oblasti vzdělávání se zaměřuje na:

- identifikaci obtížných životních situací jednotlivců a skupin v kontextu jejich celkového prostředí,
- identifikaci a analýzu možností řešení těchto situací,

⁵ Viz <http://www.asvsp.org/standardy.php> (cit. 2010-12-30)

- způsoby poskytování podpory a pomoci klientům při zvládání obtížné životní situace včetně pomoci k svépomoci,
- identifikaci a rozvíjení osobnostní výbavy sociálního pracovníka pro poskytování intervencí sociální práce.

PÁTEŘNÍ OBORY

- teorie a metody sociální práce,
- sociologie,
- právo,
- sociální politika,
- psychologie,
- sociální patologie,
- etika,
- odborná praxe a supervize.

VYMEZENÍ CÍLŮ VZDĚLÁVÁNÍ

Základním cílem vzdělávání v sociální práci je poskytnout absolventům teoretický a praktický základ pro aktivní práci/spolupráci s jednotlivci/skupinami při řešení jejich obtížné životní situace a participaci na jejich řešení zejména prostřednictvím:

- a) uplatňování kritického myšlení v sociální práci,
- b) realizace specificky zaměřených intervencí prováděných v souladu s profesními standardy výkonu sociální práce,
- c) důrazu na hodnotovou orientaci výkonu profese zaměřené na ochranu/podporu lidských práv a sociální spravedlnosti (etické principy profese).

Rámcové cíle jsou zaměřeny zejména na poskytnutí koherentního systému poznatků, který umožňuje

- a) porozumět situaci klienta v jeho celkovém životním kontextu a/nebo porozumět situaci skupin v celkovém společenském kontextu,
- b) zvyšovat kompetence klientů vedoucí ke kvalitativní změně jejich života,
- c) zkvalitňovat podmínky pro vlastní profesní a osobnostní rozvoj absolventa (jako jednoho z nástrojů pro práci s klienty v obtížných životních situacích),
- d) účelně propojovat teoretickou výuku s odbornou praxí a supervizí.

Společný teoretický, metodologický, filozofický a hodnotový základ studijních respektive vzdělávacích programů sociální práce je postaven na

- a) profesním etickým kodexu sociální práce,⁶
- b) obsahu Minimálního standardu vzdělávání v sociální práci ASVSP,
- c) požadavcích praxe.

Základní systém poznatků potřebných pro kvalifikovaný výkon sociální práce obsahují následující **okruhy vzdělávání**:

⁶ Viz <http://www.akluby.cz/cz/o-nas/mezinarodni-eticky-kodex-socialni-prace.php> (cit. 2009-12-27)

1. **Filozofie a etika** – uvádí do filozofického myšlení s cílem hlubšího porozumění povahy vztahu člověka a světa, vztahu člověka k člověku včetně porozumění povahy sociální práce a jejího společenského rozměru. Etická témata se zaměřují na aplikaci obecných témat směrem k etickým problémům typickým pro sociální práci a na reflexi vlastních hodnot a postojů ve srovnání s hodnotami profesního rámce sociální práce.
2. **Sociologie** – uvedení do sociologické teorie zprostředkovává přehled vývoje sociologického myšlení a sociální filozofie za účelem porozumění sociálním činitelům vzniku a řešení problémů, jakož i sociálním podmínkám výkonu profese sociální práce.
3. **Psychologie** – obsahuje základy obecné psychologie a psychologie osobnosti, vývojové psychologie, psychologie zdraví a psychopatologie, včetně témat kognitivní výbavy lidské psychiky, lidské emocionality, motivačních faktorů rozvoje osobnosti, typologie osobnosti atd. Důraz je kladen zejména na sociální faktory ovlivňující lidskou psychiku a porozumění podstatě sociální interakce. Hlavním cílem je zprostředkování možnosti poznání sebe sama i druhých v procesu sociální interakce a dovednost využívat tuto zkušenost v rámci výkonu sociální práce.
4. **Teorie a metody sociální práce.** Komplexní studium teorií a metod sociální práce je páteří osou této oblasti vzdělávání. Celek obsahuje přehled o vývoji sociální práce a o hlavních myšlenkových proudech ovlivňujících rozvoj sociální práce, přehled klíčových teorií sociální práce jako východisek pro práci s klienty a metod užívaných v rámci intervencí sociální práce, téma legitimacy sociální práce atd. Témata jsou významná také pro identifikaci studentů s profesí sociální práce. Přímá je vazba tohoto tematického celku na výkon odborné praxe, v níž probíhá reflexe teorií a metod při práci s klienty.
5. **Odborná praxe** – podporuje odbornou způsobilost a rozvíjení kompetencí k výkonu sociální práce v příslušných typech institucí a organizací, vede k reflexi zkušenosti z odborné praxe a sebereflexi.
6. **Supervize odborné praxe.** Výkon sociální práce nesmí být realizován těmi, kdo nemají odpovídající vzdělání. V rámci výuky probíhá důkladná příprava na práci s klientem, kdy jsou studující v průběhu odborné praxe doprovázeni učiteli praxe či supervizory, kteří jim poskytují potřebnou oporu a pomoc v situacích, do nichž se studující během výkonu praxe dostávají. Toto doprovázení má na straně jedné chránit studujícího a na straně druhé má ochránit klienta před neodborným zásahem studenta. Supervize je chápána jako jeden z nejdůležitějších aspektů profesionalizace sociálních pracovníků.
7. **Metody a techniky sociálně vědního výzkumu** – zahrnují principy kvalitativního i kvantitativního přístupu ke zkoumání sociální reality včetně výzkumných technik, základy empirického výzkumu, statistického zpracování dat včetně principů třídění druhého stupně. V praktické části je zpracován a realizován výzkumný projekt.
8. **Právo** – úvod do právní teorie a praxe je jedním z pilířů vzdělávání v sociální práci, který umožňuje porozumět legislativním a institucionálním kontextům výkonu sociální práce. Obsahem je přehled veřejného a soukromého práva a práva EU. Výklad veřejného práva se zaměřuje na ústavní, správní a trestní právo, výklad soukromého práva na právo občanské, rodinné a pracovní. Zvláštní místo zaujímá problematika práva sociálního zabezpečení.
9. **Sociální politika** – tematicky celek vytváří podmínky pro možnost profesionálního řešení dilemat a situací, které vyplývají z účasti sociálního pracovníka a jeho klientů v systému sociální politiky. Cílem je získání schopnosti uplatnit uvedené poznatky při interpretaci vlastní pozice sociálního pracovníka a jeho zaměstnavatelské organizace v systému služeb sociální práce a ve společnosti, při interpretaci situace klientů a při interpretaci podmínek uspokojování potřeb lidí a podmínek realizace sociálních práv občanů.

10. Sociální patologie – patří do základu odborné přípravy sociálních pracovníků. Týká se sociálních jevů, chování a jednání narušujících a ohrožujících sociální fungování jednotlivců, skupin a společností.

11. Etnické a menšinové skupiny – klíčová pozornost je věnována pojmu kulturní relativismus, vztahům mezi specifickými kulturami různých skupin, rozlišení mezi autoritativním, paternalistickým a partnerským pojetím těchto vztahů a odpovídajícími technikami intervence do situace menšin. Cílem je pomocí etnologických, historických, sociologických, psychologických, kulturně srovnávacích a dalších poznatků posílit schopnost reflexe vztahu mezi majoritní populací a etnickými nebo jinými menšinami s odstupem od sociálních mýtů a předsudků.

12. Zdraví a nemoc – cílem je získání základního přehledu poznatků v oblasti anatomie, fyziologie, patofyziologie a informací o zdraví včetně vývoje fyzických i psychických nemocí, zdravotního postižení, principů a možností prevence a léčby vybraných onemocnění s důrazem na dopad v sociální oblasti. Důležitou součástí je vytvoření předpokladů pro účelné poskytování laické první pomoci. Nedílnou součástí je dále objasnění postavení sociálního pracovníka v systému zdravotnictví a pochopení vazeb sociální a zdravotní problematiky.

RÁMCOVÝ PROFIL ABSOLVENTŮ

Intervence sociální práce sahají od úrovně psychosociálních procesů až do roviny sociální politiky, plánování a rozvoje. Zahrnují přitom poradenství, individuální sociální práci, skupinovou práci, práci s rodinou stejně jako snahy pomoci lidem získávat služby a komunitní zdroje. Intervence dále zahrnují řízení organizací, komunitní práci a zapojování se do sociálních a politických akcí, jejichž cílem je ovlivnit sociální politiku a ekonomický rozvoj společnosti.

Absolvent oblasti vzdělávání sociální práce je připraven zejména k výkonu

- a) depistážní činnosti a sociálních šetření,
- b) sociální agendy v zařízeních služeb sociální práce, zejména v zařízeních služeb sociální péče a služeb sociální prevence včetně sociálního poradenství,
- c) analytické, metodické a koncepční činnosti v sociální oblasti,
- d) individuální, skupinové a komunitní sociální práce,
- e) využívání výsledků výzkumu nebo k provádění výzkumné činnosti.

Absolventi oblasti vzdělávání sociální práce se uplatní zejména jako:

- sociální pracovníci v resortech práce a sociálních věcí, spravedlnosti, vnitra, zdravotnictví, školství atd., a to na komunální, regionální, národní i mezinárodní úrovni,
- sociální pracovníci v institucích veřejné správy, nevládních organizací včetně církevních zařízení, v soukromoprávních institucích v oblastech týkajících se zejména služeb zaměstnanosti, sociálněprávní ochrany dětí, podpory a pomoci občanům se zdravotním postižením, sociální práce ve zdravotnictví, v oblasti činností probační a mediační služby, Policie ČR, Vězeňské služby ČR, migrační politiky, tvorby a implementace programů sociální politiky aj.,

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

- podle stupně dosaženého vzdělání jako řídící pracovníci na úrovni středního nebo vyššího managementu v organizacích služeb sociální práce a organizacích koordinujících služby sociální práce,
- podle stupně dosaženého vzdělání jako výzkumníci a analytici pracovníci v sociálních institucích,
- podle stupně dosaženého vzdělání jako pedagogové středních, vyšších odborných a vysokých škol se zaměřením na sociální oblast.

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

DESKRIPTORY OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ

	Program krátkého cyklu	Bakalářský studijní program	Magisterský studijní program	Doktorský studijní program
	Absolventi studijního programu			
Odborné znalosti	<ul style="list-style-type: none"> prokazují znalost cílů a významu sociální práce z hlediska společnosti, zadavatele a z hlediska klientů a rozumějí jim; prokazují znalost relevantních témat a pojmů - teorie a metod sociální práce, sociální politiky, práva, psychologie, teorie sociálních deviací, filozofie a etiky, sociologie, teorie etnických a menšinových skupin, teorie zdraví a nemoci, a to z hlediska naplňování cílů sociální práce, prokazují porozumění těmto tématům (témata a pojmy uvedených oborů a disciplín jsou uvedena v Akreditačních požadavcích pro studium sociální práce na VOŠ a v Minimálním standardu vzdělávání v sociální práci Asociace vzdělavatelů v sociální práci); prokazují znalost etických teorií a principů relevantních pro sociální práci, rozumí jim a umí jich s pomocí supervizora využít; prokazují znalost obecných pojmů, teoretických přístupů a metod sociální práce s klienty (jedná se například o obecné pojmy životní situace, sociální fungování, klient a sociální prostředí apod.; např. o 	<ul style="list-style-type: none"> prokazují porozumění cíli a významu sociální práce z hlediska společnosti, zadavatele a z hlediska klientů a porozumění podobnosti a odlišnosti sociální práce a jiných pomáhajících oborů a umí je zdůvodnit; prokazují znalost aplikací relevantních témat a pojmů teorie a metod sociální práce, sociální politiky, práva, psychologie, teorie sociálních deviací, filozofie a etiky, sociologie, teorie etnických a menšinových skupin, teorie zdraví a nemoci, a to z hlediska naplňování cílů sociální práce, prokazují porozumění těmto tématům (témata a pojmy uvedených oborů a disciplín jsou uvedena v Akreditačních požadavcích pro bakalářské studium sociální práce a v Minimálním standardu vzdělávání v sociální práci Asociace vzdělavatelů v sociální práci); prokazují znalost aplikace etických teorií a principů relevantních pro sociální práci, rozumí jí; prokazují znalost aplikace obecných pojmů, teoretických přístupů a metod sociální práce s klienty a rozumí jí 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznávají a reflektují specifické pohledy a reakce sociální práce na komplexní jevy, jež jsou předmětem mezioborové spolupráce (například rozpoznají, že klient s psychiatrickou diagnózou, o jehož integraci do komunity usiluje mezioborový tým, potřebuje pomoci se zvládnutím vstupu do nových interakcí, a upozorní na to atp.); prokazují komplexní porozumění způsobu aplikace obecných konceptů sociální práce v kontextu zvolené specializace nebo podle profilace školy (například specializace sociální práce s klienty určité cílové populace, aplikace vybraných přístupů k sociální práci s klienty, management sociální práce, vzdělávání sociálních pracovníků, výzkum v sociální práci); prokazují komplexní porozumění teoretickým východiskům aplikace poznatků získaných studiem zvolené specializace nebo podle profilace školy (například specializace/profilace sociální práce s klienty určité cílové populace, aplikace vybraných přístupů k sociální práci s klienty, management 	<ul style="list-style-type: none"> orientují se s hlubokým porozuměním v teoriích, konceptech, přístupech a metodách, které jsou v mezinárodní komunitě sociálních pracovníků a v příbuzných oborech považovány za relevantní pro řešení poznávacího a aplikačního cíle disertační práce; orientují se ve vývoji myšlenkového kontextu teorií, konceptů, přístupů a metod relevantních pro řešení poznávacího a aplikačního cíle disertační práce; orientují se s hlubokým porozuměním ve výsledcích empirického poznávání relevantního z hlediska teorií, konceptů, přístupů a metod relevantních pro řešení poznávacího a aplikačního cíle disertační práce; sledují a znají aktuální stav poznání tématu disertační práce prezentovaný v monografické a časopisecké produkci včetně zahraničních zdrojů; orientují se rámcově v klíčových tématech aktuálního poznání oboru sociální práce prezentovaných v monografické a časopisecké produkci včetně zahraničních zdrojů; orientují se v teoretických

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

	<p>teoretické přístupy psychodynamický, kognitivně behaviorální, úkolově orientovaný, existenciální a humanistický, radikální a antiopresivní, systémový, ekologický, psycho-sociální, založený na teorii komunikace a systemický, založený na teorii rolí, případová sociální práce, skupinová sociální práce, komunitní sociální práce aj.; např. o metody krizové intervence, navrhování a implementace systémových změn aj.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • prokazují znalost teoretických přístupů a metod sociální práce při koncipování a realizaci pomáhající intervence do životních situací konkrétních klientů - jedinců, skupin nebo komunit; tuto znalost umí využít na základě absolvování praxe prováděné supervizí učitele. 	<p>(např. obecné pojmy životní situace, sociální fungování, klient a sociální prostředí apod.; např. teoretické přístupy psychodynamický, kognitivně behaviorální, úkolově orientovaný, existenciální a humanistický, radikální a antiopresivní, systémový, ekologický, psycho-sociální, založený na teorii komunikace a systemický, založený na teorii rolí, případová sociální práce, skupinová sociální práce, komunitní sociální práce aj.; např. metody krizové intervence, navrhování a implementace systémových změn aj.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • prokazují znalost teoretických přístupů a metod sociální práce při koncipování a realizaci pomáhající intervence do životních situací konkrétních klientů - jedinců, skupin nebo komunit; tuto znalost umí využít na základě absolvování praxe prováděné supervizí učitele; • prokazují porozumění přiměřenosti nebo nepřiměřenosti použití jednotlivých teoretických přístupů a metod sociální práce při koncipování a realizaci pomáhající intervence do životní situace konkrétního klienta-jedince, skupiny nebo komunity a schopnost vhodnost použití zdůvodnit. 	<p>sociální práce, výzkum v sociální práci, vzdělávání sociálních pracovníků);</p> <ul style="list-style-type: none"> • prokazují porozumění etickým teoriím a principům relevantním pro sociální práci, včetně způsobu jejich aplikace při reflexi činnosti sociálních pracovníků; • prokazují komplexní porozumění teoretickým přístupům a metodám sociální práce s klientem relevantním z hlediska zvolené specializace nebo profilace školy, a to včetně způsobu jejich aplikace (například teorie, přístupy nebo metody tvorby politiky osobních sociálních služeb nebo managementu nebo vzdělávání či výzkumu v sociální práci); • rozpoznávají odlišnosti teoretických přístupů a metod sociální práce relevantních pro zvolenou specializaci nebo profilaci školy od dalších teoretických přístupů a metod sociální práce (např. odlišnosti a podobnosti antiopresivního a psychodynamického přístupu, ekologického a existenciálního); • rozpoznávají a interpretují možnosti a limity aplikace teoretických přístupů a metod sociální práce relevantních z hlediska vybrané specializace nebo profilace školy (například vhodnost 	<p>konceptech jiných oborů, jejichž aplikace v sociální práci je mezinárodní komunitou sociálních pracovníků považována za relevantní pro soudobý vývoj teorii, konceptů, přístupů a metod sociální práce;</p> <ul style="list-style-type: none"> • orientují se s hlubokým porozuměním v teoretických konceptech a empirických poznatcích jiných oborů aplikovatelných relevantním způsobem při řešení poznávacího a aplikačního cíle disertační práce.
--	---	--	---	---

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

			<p>antiopresivního přístupu při překonávání překážek interakce pramenících z předsudků sociálního prostředí a nepřiměřenost téhož přístupu pro řešení obtíží v interakci pramenících z nedostatku sebeakceptace klienta);</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznávají a interpretují potřebu přizpůsobení teorií, přístupů a metod převzatých z jiných oborů úkolům sociální práce s klienty nebo úkolům v oblasti zajišťování podmínek sociální práce s klienty (např. potřeba přizpůsobit hypotézy psychodynamického přístupu tak, aby sociální pracovník nevstupoval do oblasti psychoterapie a současně využil možnosti podpořit uvědomění nereflektovaných motivů jednání klienta, pokud mu nedostatek tohoto uvědomění brání zvládat interakce s určitou organizací); rozpoznávají a interpretují etické výzvy a překážky využití teorií, přístupů, metod a jejich aplikací v konkrétní situaci. 	
--	--	--	--	--

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

	Program krátkého cyklu	Bakalářský studijní program	Magisterský studijní program	Doktorský studijní program
	Absolventi studijního programu			
Odborné dovednosti	<ul style="list-style-type: none"> • umí identifikovat okolnosti, které v rámci životní situace konkrétního klienta (jedince, skupiny nebo komunity), vyvolávají nesnáze klienta v interakcích se subjekty v jeho sociálním prostředí na mikro-, mezzo- a makroúrovni; • umí identifikovat s podporou supervizora potíže konkrétního klienta (jedince, skupiny nebo komunity) v interakci se subjekty v jeho sociálním prostředí a okolnosti, které tyto potíže vyvolávají, a s pomocí supervizora umí vybrat a aplikovat teoretický přístup a metody přiměřené životní situaci konkrétního klienta; • umí rozpoznat potřeby klienta (jedince, skupiny nebo komunity); • umí vést administrativní agendu případové sociální práce, sociální práce se skupinou nebo komunitou; • umí vyhledávat a s pomocí supervizora interpretovat informace potřebné k posouzení nepříznivé životní situace klienta (jedince, skupiny nebo komunity) a pro realizaci pomáhající intervence přiměřené životní situaci konkrétního klienta a za účelem shromáždění těchto informací umí s 	<ul style="list-style-type: none"> • umí identifikovat okolnosti, které v rámci životní situace konkrétního klienta (jedince, skupiny nebo komunity), vyvolávají nesnáze klienta v interakcích se subjekty v jeho sociálním prostředí na mikro-, mezzo- a mikroúrovni; • umí identifikovat souvislost mezi potížemi konkrétního klienta (jedince, skupiny nebo komunity) v interakci se subjekty v jeho sociálním prostředí, okolnostmi, které tyto potíže vyvolávají, a teoretickými přístupy a metodami, které je možné použít v rámci pomáhající intervence; • umí rozpoznat potřeby klienta (jedince, skupiny nebo komunity), jejichž uspokojování je ohroženo potížemi klienta v interakci se subjekty v jeho sociálním prostředí; • umí koncipovat na základě posouzení nepříznivé životní situace klienta (jedince, skupiny nebo komunity) pomáhající intervenci přiměřenou životní situaci klienta; • umí ve spolupráci s klientem a dalšími subjekty realizovat pomáhající intervenci přiměřenou životní situaci klienta (jedince, skupiny nebo komunity); 	<ul style="list-style-type: none"> • samostatně aplikují poznatky domácí i cizojazyčné odborné literatury relevantní pro řešení úkolů zvolené specializace nebo podle profilace školy (například v rámci specializace/profilace: sociální práce s klienty určité cílové populace, aplikace vybraných přístupů k sociální práci s klienty, management sociální práce, vzdělávání sociálních pracovníků, výzkum v sociální práci); • samostatně vyhledávají, formulují a řeší problémy nebo zadání v rámci zvolené specializace nebo profilace školy, na základě posouzení životní situace klienta koncipují, realizují a vyhodnocují pomáhající intervenci přiměřenou specifickým okolnostem klientova života; • využívají znalosti teorií a metod sociální práce při samostatném vyhledávání, formulování a řešení problémů zvolené specializace nebo profilace školy; • využívají a aplikují poznatky jiných oborů při samostatném vyhledávání, formulování a řešení problémů nebo zadání v rámci zvolené specializace nebo profilace školy; • umí aplikovat zkušenosti s 	<ul style="list-style-type: none"> • umí kriticky reflektovat praktické problémy sociální práce způsobem směřujícím k formulaci relevantních aplikačních a poznávacích cílů zkoumání (například pojmenovávají empiricky identifikovatelné problémy aplikace určitého přístupu v sociální práci s klienty, formulují potřebu reformulace nebo nahrazení daného přístupu, navrhuji cíle výzkumu, který může přinést poznatky potřebné k zamýšlené inovaci přístupu); • umí aplikovat standardní i pokročilé výzkumné postupy při koncipování metodiky zkoumání přiměřené pro řešení relevantních poznávacích a aplikačních cílů výzkumu v sociální práci; • umí provést a organizovat původní výzkum reagující na praktické problémy oboru hledáním nových poznatků umožňujících řešit relevantní aplikační cíle; • umí předložit k diskusi řešený problém, výzkumný postup a získané poznatky prostřednictvím rozsáhlejšího cizojazyčného recenzovaného textu (statí, kapitoly v editované monografii, monografii);

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

	<p>pomocí supervizora zadat relevantní výzkumnou úlohu a využít výstupy její realizace.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • umí rozpoznat rizikové faktory a etické problémy nebo dilemata sociální práce s klienty; ve spolupráci se supervizorem je umí řešit; • umí systematicky vyhledávat a interpretovat informace potřebné k posouzení nepříznivé životní situace klienta (jedince, skupiny nebo komunity) a pro realizaci pomáhající intervence přiměřené životní situaci konkrétního klienta; • umí využít výsledky sociálně-vědných výzkumů nebo koncepty, metody a techniky sociálního výzkumu při získávání a interpretaci informací o životní situaci klientů a ke svému dalšímu odbornému rozvoji; • umí pod vedením konzultanta za účelem získání poznatků potřebných pro řešení úkolů sociální práce koncipovat a provést výzkum a aplikovat jeho výstupy ve vlastní praxi. 	<p>vyhledáváním, formulováním a řešením problémů nebo zadání v rámci zvolené specializace nebo profilace školy při vyhledávání, formulování a řešení problémů nebo zadání jiných oblastí sociální práce (například zkušenosti z oblasti pomáhající intervence v sociální práci aplikují v kontextu managementu sociální práce; zkušenosti z práce s jednou cílovou populací využívají při práci s jinou cílovou populací apod.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • využívají komplexní porozumění vybraným teoriím, přístupům a metodám sociální práce při posuzování životní situace, koncipování, realizaci a vyhodnocení pomáhající intervence přiměřené životní situaci konkrétního klienta; • využívají komplexní porozumění vybraným teoriím, přístupům či metodám při zajišťování podmínek pro sociální práci s klienty, pokud je předmětem zvolené specializace nebo profilace školy (podmínky pro výkon sociální práce s klienty může zajišťovat např. tvorba politiky osobních sociálních služeb, management, vzdělávání nebo výzkum v sociální práci); • umí využít podporu supervizora při tvořivém zvládnutí etických, odborných, skupinových nebo 	<ul style="list-style-type: none"> • umí provést konceptuální změny teorií, přístupů a metod převzatých z jiných oborů tak, aby byly použitelné při řešení úkolů sociální práce s klienty nebo úkolů v oblasti zajišťování podmínek pro výkon sociální práce s klienty; • umí identifikovat vynořující se problémy známých cílových populací nebo vynořující se nové cílové populace a specifika jejich životních situací; • umí provést konceptuální změny známých teorií, přístupů a metod tak, aby byly použitelné při řešení vynořujících se problémů známých cílových populací nebo problémů vynořujících se cílových populací; • umí aplikovat etické teorie a principy při řešení etických problémů nebo dilemat tvůrčí činnosti nebo využívání jejích výsledků v oboru sociální práce.
--	---	--	---	--

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

			<p>osobních problémů vynořujících se v procesu řešení úkolů sociální práce;</p> <ul style="list-style-type: none"> • chápou obecné principy, pojmy a techniky metodologie sociálního výzkumu a aplikují je při samostatném řešení výzkumného úkolu v kontextu využití výsledků vlastního výzkumu v praxi; • umí samostatně zadat řešení složitějšího výzkumného úkolu jinému odborníkovi s cílem získat poznatky potřebné pro řešení vlastního úkolu v sociální práci; • umí samostatně interpretovat výsledky výzkumné práce jiného odborníka způsobem přiměřeným svému úkolu v sociální práci. 	
--	--	--	---	--

CHARAKTERISTICKÉ PROFESE

Sociální pracovník - viz §109 zákona o sociálních službách, kvalifikační předpoklady částečně viz §110 zákona o sociálních službách.

Zdravotně sociální pracovník - specifická profese pro sociální práci ve zdravotnictví podle §10 zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních (mezioborová profese).

RELEVANTNÍ REGULOVANÉ PROFESE:

- sociální pracovník,
- zdravotně sociální pracovník,
- jiný odborný pracovník ve zdravotnictví.

VZTAHY K OSTATNÍM OBLASTEM VZDĚLÁVÁNÍ (VČ. MEZNÍCH OBORŮ)

- sociologie,
- psychologie,
- právo,
- všeobecné lékařství a stomatologie,
- zdravotnické obory,
- filozofické vědy a religionistika (např. etika).